

antoine de saint-exupéry
insanların dünyası

fransızca aslından çeviren: vedat günyol

sunuş: doğan hızlan

ayrıntı: 1323 / klasik dizisi: 50

insanların dünyası / antoine de saint-exupéry

özgün adı / terre de hommes

fransızca aslından çeviren: vedat günyol

sunuş: doğan hızlan

son okuma / barış özdemir

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / hediye gümen

baskı: ali laçın - barış matbaa-mücellit
davutpaşa cad. güven san. sit. c blok no. 286
topkapı/zeytinburnu - istanbul - tel. 0212 567 11 00
sertifika no: 33160

birinci basım: ağustos 2019 / baskı adedi 2000
isbn 978-605-314-391-8 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemel nadir sok. no: 3 cağaloğlu - istanbul
tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

antoine de saint-exupéry

1900'de Fransa'da doğdu. Başıboş geçen ilk gençlik yıllarından sonra pilot oldu. *İnsanların Dünyası* ile Fransız Akademisi'nin Roman Büyük Ödülü'nü kazandı. 1944'te bir keşif uçuşu sırasında, Akdeniz göğünde yoklara karıştı.

vedat günyol

6 Mart 1912'de İstanbul'da doğdu, 9 Temmuz 2004'te İstanbul'da hayatını kaybetti. Çevirmen, eleştirmen, yayıncı ve yazar olarak çeşitli alanlarda eserler verdi.

Arkadaşım Henri Guillaument'ye adıyorum bu kitabı...

içindekiler

sunuş

antoine de saint-exupéry / doğan hızlan..... 9

insanların dünyası

a. saint-exupéry / önsöz.....	23
i. uçuş yolu.....	25
ii. arkadaşlar.....	43
iii. uçak.....	60
iv. uçak ve dünyamız.....	64
v. vaha	75
vi. çölde.....	82
vii. çölün göbeğinde.....	113
viii. insanlar.....	156

doğan hızlan

antoine de saint-exupéry

Eğdaş Fransız romanının ünlü adlarından Antoine de Saint-Exupéry, 29 Haziran 1900'da Fransa'nın Lyons kentinde doğdu. Eski ve soylu bir Fransız ailesinden gelmekteydi. Beş çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğuydu. Ataları Amerikan Bağımsızlık Savaşında çarpışmışlardı.

Arkadaşlarının kısaca "Saint-Ex" dedikleri Saint-Exupéry'nin ilk yetişme yıllarında onu iki büyük kuvvet etkiledi: Katoliklik ve hümanizm (insancılık). St. Maurice'de Remens'deki ilk öğrenim yıllarını Jesuit Kolejinde'ki çalışmalarını izledi. Öğrenimini Le Mans'de, Fribourg'da sürdürdü. Katolik kilisesinin dogmaları sonraki yaşamasında etkileyici bir rol oynamadı.

Okul yıllarında klasikleri incelerken onlardan insanın iç yaşamını gözlemeyi ve varlıklar arasındaki ölçüye dikkat etmeyi öğrendi. Montaigne'den, Pascal'dan, La Rochefoucauld'tan ve diğer "Moralistler"den yararlandı.

Birinci Dünya Savaşı patladığında onun da okul ve öğrenim yılları sona ermek üzereydi. İşte bu dönemde, daha çocuk sayılacak yaşlarda şiir yazmaya başladı. Şiir yazmaya başlaması onda önemli bir değişiklik yaptı. Hem başıboş yaşamaya başladı hem de kafasını bir düzene koydu.

Küçük yaşta okuduğu Balzac'ın *Goriot Baba'sı* onu büyüledi. 1915'te yani 15 yaşındayken Dostoyevski'yi keşfetti.

Saint-Exupéry, Loti, Farrere gibi denize vurgundu, deniz edebiyatını çok seviyordu, onun için de denizci olmak dileğindeydi. Fransız Deniz Akademisi'ne başvurdu, yapılan giriş sınavında matematikten iyi not aldı ama Fransızca kompozisyonu başaramadı. Deniz Akademisi'ne giremeyince merakı havacılığa yöneldi. Pilotluk dersleri almaya başladı, başarıyla derslerini tamamlayıp 1921'de pilotluk lisansını aldı, 1926'da Toulouse-Casablanca hattı arasında işleyen uçakların pilotluğunu kabul etti. 1929'da Uçak-postasını yönetti. Şirket bir Arjantin kurumuydu.

İkinci Dünya Savaşı başlayınca Fransız Hava Kuvvetleri'nde görev aldı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıç yıllarında Saint-Exupéry'nin bir eylem ve serüven adamı olduğu anlaşılmıştı. Yaşamının yönünü çizmişti. Pilotluğu seçmekle, eylemi ve tehlikeyi seçmiş oluyordu. Havacılığın en zor kesimlerinde başarı gösterdi, Kuzeybatı Afrika'yla Fransa arasında bir hava servisi kurdu. Güney Atlantik'e, Güney Amerika'ya uçtu.

Seçkin ve soylu bir Fransız ailesinden gelen Saint-Exupéry'nin dünya görüşünde 17. yüzyıl ustaları etkin bir yer aldılar.

Conrad nasıl denizin romancısı sayılırsa Saint-Exupéry de eleştirmeler ve edebiyat tarihçileri tarafından havanın romancısı kabul edilir. İlk uçuşunda kendini çok mutlu buldu, bu mutluluğunu annesine yazdığı bir mektupta da belirtmeye çalışıyordu. Binlerce fit yukarıdaki renkleri ve buradaki yalnızlığı hayal edemezsin diyordu... Ayrıca şaşırtıcı güzellikleri övüyordu.

Askerlik görevinden sonra sivil pilotluğa başladı ve bu sıralarda da yeni uçak hatlarının açılmasında yararlı oldu.

Pilotluğunda birçok kez ölümle karşı karşıya geldi. 1935'te Libya çölünde açlık ve susuzluktan ölecekti. Bu seferde Paris'ten Çin Hindi'ne gitmekteydi. 1938'de de ölümden kıl payı kurtuldu. Almanlara karşı çarpışan Saint-Exupéry'de savaşın diğer pilotlarda yaptığı büyük sarsmaları göremeyiz. Yurdunun savunmasını yaptı ama Fransa'nın düşüşünden sonra olaylara yabancılaştı, iki topluluktan birine katılmak zorundaydı, ya Pétainist'lere ya da Gaullist'lere. O ikisini de ka-bullenmedi, bireysel bir yol seçti.

31 Haziran 1944'te Korsika'da Bastia'dan uçtu, Savoy üzerinde bir görev uçuşu yapıyordu. Bu uçuştan bir daha dönmedi. Savaş bitince karısı ve dostları onun bir toplama kampından bir gün çıkıp geleceğini, yaşamını sürdüren mucizelerin gene olacağını sanıyorlardı. Saint-Exupéry, yaşamını ve yazdıklarını doğrulayan bir sonla kaybolmuştu. Tıpkı çölde kaybolan Küçük Prens gibi.

Çağdaş Fransız Romanındaki Yeri

20. yüzyıldaki Fransız romanında en dikkati çeken türlerinden biri de "otobiyografik roman"dır. Kimi eleştirmenler yüzyılımızın başlangıcındaki Fransız romanını üç ayrı eğilimde ve bölümde değerlendiriyorlar: Belgesel (doküman-ter), ideolojik ve otobiyografik. İşte Exupéry'nin romancılığı üçüncü türün ışığında incelenebilir, açıklanabilir. Bu türde yazarın yaşamından elde ettiği deneyimler romanı yapar, bunun yanı sıra – Saint-Exupéry'de sık sık olduğu gibi– düşsel yaşam ve başından geçen bütün olaylar bir bütün olarak yer alır. Romancı kişiler ve toplum üzerine yaptığı gözlemleri de eserinde yansıtır.

Fransız romanındaki yönsemeleri o edebiyata özgü bir nitelik olarak kabul edemeyiz, bu gelişmeler ve akımlarla diğer ülkelerdeki gelişmeler arasında tam bir paralellik vardır.

Fransız edebiyatının genel bir panoramasını çıkaranlar Malraux ile Saint-Exupéry'nin otobiyografik romanın en iyi örneklerini verdiklerini kabul ederler. Malraux da İspanya İç Savaşı'nda çarpışmış, Direniş Hareketi'nde görev almış ve bu yaşadıklarını da yazmıştır.

Saint-Exupéry'de de düşünce ve eylem birleşmiştir. O da savaşta çarpışmış, ölümün soluğunu her an yüzünde duymuştur.

Saint-Exupéry bugün artık Fransız klasikleri arasındaki yerini almıştır. O havacılık yaşamının en güçlü eserlerini vermişti, Conrad gibi, Melville gibi denizin ve denizciliğin klasik yazarlarının yanına gökleri anlatan biri olarak katılmıştır. Pilotluktaki serüvenleri, tehlikeleri onun romanının konusunu ilgi çekici yaptı ama bu ilgi çekicilikle yetinmedi, anlatacağı şeyi en yalın, en süssüz bir biçimde anlattı. Ona klasikler arasında yer kazandıran niteliklerinin başında gerçekliği ve yalınlığı gelir.

Saint-Exupéry, tehlikeleri profesyonel bir tavırla kabullenir ve yazar. İnsanın mesleği ne olursa olsun, ne kadar güçlüklerle, tehlikelerle, ölüm tuzaklarıyla dolu olursa olsun alışılınca insan için bir gündeliklik, olağanlık kazanır. O, yalnız başından geçen serüvenleri anlatmakla yetinseydi, o zaman yazdıkları bir havacının serüvenleri düzeyini aşmaz ve edebî bir güç kazanamazdı. Gerçek serüvenlere kattığı insancıl yan, olayları insancıl açıdan değerlendiriş onun deneyimlerini değerli kılmıştır.

O, insanın kendisiyle yaşantıları ve fiziksel çevresi arasında bir birlik kurar. Anlattığı yalın yaşantılara edebiyat tadı verir. Kendini gerçekleştirmesi ve evrenini kurtarması yolunda harcadığı çabalar, kişiliğini tanımlaması için atılmış bir adım sayılabilir.

Saint-Exupéry'nin bütün yazdıkları kendi yaşadıklarının, başından geçenlerin otantik hikâyeleridir. Bu hikâyelerin,

romanların gücü Fransız sınırlarını da aşmıştır. Avrupa'nın diğer ülkelerinde ve Amerikâda da büyük bir ün kazanmıştır.

Bir eleştirinin dediği gibi Saint-Exupéry'nin yazdıkları; kahramanlık ve tehlike öğretisinin (mezhep) belgeleridir. Gerek Malraux, gerek Saint-Exupéry insanı sorguya çektiler, onun yüklendiği işi başaramadığında ya da saçmayla (abes) yüz yüze geldiğinde ne yapacağını değerlendirmeye çalıştılar. Rimbaud'dan gelen bir etki çizgisiyle olsa gerek bazı çağdaşları gibi Saint-Exupéry'nin kahramanları da yalnızdılar, tek başınadırlar. Bu onun çocukluğundan beri gelen ruhsal yapısından ve onu daha da uç yalnızlığa iten uğraşından ileri gelmektedir. Romanlarında çoğunlukla pilotların kuramadıklarını anlatır. Onun kahramanı çağının düşünce akımlarından, çağının yaşama felsefesinden etkilenen zihinsel bir varlık değildir, doğrudan doğruya gerçekten ortaya çıkmaktadır. Kullandığımız kahraman deyimini biraz açıklamak gerekiyor. Çünkü Saint-Exupéry'nin çağdaşları olan Bernanos ve Malraux'da da kahramanlar yaşadığımız dünyanın gerçek karakterleridir ama onlarınki gibi birer *martyr* değildir. Romancının kahramanları bir tarihsel çıkış noktasından hareket etmezler ama Saint-Exupéry'nin yazdıkları bugün birer belgesel nitelik kazanmışlardır. Çağdaşlarının içinde o da Malraux'la birlikte yeni bir moral getirmiştir.

Sanatının Özellikleri

Saint-Exupéry gerçekliği kadar hayal gücüyle de çağdaşları arasında belirgin bir yer tutar. Ünlü savaş pilotu da; Proust, Mauriac, Giono, Malraux, Camus ve Sartre gibi insanı ilgilendiren moral sorunlar karşısında bir tavır almıştır. Alain-Fournier'nin *Le Grand Meaulnes*'inden Saint-Exupéry'ye kadar roman geleneğini etkileyen bir çizgi vardı. Halbuki 1950 yılından sonra ortaya yeni yetenekler, yeni

anlayışlar çıktı. O arada da Fransız romanını besleyen iki kuşak ölmüştü. Bu yıllar Fransız romanının bir yenilenmeye uğradığı dönemdir.

Önceleri Romain ve Vildrac'ın, daha sonra da Malraux ile Saint-Exupéry'nin işlediği dostluk temi gelişti. Dostluk üzerine kurulan insanlıkla; yeni bir kuşak kurma çabasına giriştiler. Bu çabayı güzel sözlerle ifade ediyorlardı, ayrıca ülkülerini de biraz hümanizmle, biraz da Hıristiyan kardeşliğiyle beziyorlardı.

Saint-Exupéry, sorumluluğu anlama açısından yorumlanınca büyük ölçüde Gide'in mirasçısı olduğu söylenebilir. Değerini 1930 yıllarında ortaya koymaya başlayan Saint-Exupéry hemen bir yaygınlık kazandı.

Bugün Saint-Exupéry'nin Fransız romanındaki yerini yan tutmadan belirtmeye çalıştığımızda şu yargıya varabiliriz. Fransa'nın dev bir edebiyat adamı değildir ama vazgeçilmez yeri olan bir yazardır. Bir eleştirmenin ifadesiyle tanıtmaya kalkarsak, onu "Fransız edebiyatının Icarus'u" olarak adlandırmak gerekir. Saint-Exupéry'nin gücü gençler üzerindeki derin etkisinden gelmektedir. Çok yerde onun yazdıkları edebiyatı aşmıştır. Saint-Exupéry, Fransız toplumunun, daha ileri giderek söyleyelim, 1930 ile 1944 arasındaki Batılı adamın havasını ve onu yapan niteliklerin toplamını vermiştir.

Çağının insanının çapraşık sorunlarına el attı, insanın yaşamını tırmalayan engelleri anlattı. Romanlarının edebî bir yoğunluk içinde yazıldığı yargısı biraz kuşkuya açıktır. Siyasal olaylardan, onlara karışmaktan çekindi. Kendini Afrika çöllerinde, Paris kahvelerinden daha rahat, evindeymiş gibi hissediyordu. Siyasal olaylar üzerine konuşmamasına, bundan çekinmesine rağmen 1920-1930 arasında Hitler'in demokrasiyi ortadan kaldıracağını sezinledi.

Romanları geleneksel romanın bütün kurallarını ve özelliklerini taşır. Romanı bir hikâye iskeleti üzerine kurar, ya-

şayan insanlara benzer karakterler yaratmak da bu romanın başlıca ilkesidir.

Saint-Exupéry'nin romanı, kendisiyle, savaşa, ölümle karşı karşıya gelen, yüz yüze kalan insanın bunalımını dile getirir. Çok zaman o, bir romancıdan çok bir şairdir, bir ahlakçıdır.

Bir incelemeci onun ve çağdaşlarının en belirgin üç özelliğinin şunlar olduğunu söyler: "Entelektüel bir açıklık, bereklilik, anlaşılabilirlik, yaşamın derin trajik anlamı ve yok edilemeyen bir umut..."

Romancı o trajedileri yaşadı ama onlar üzerine söylevler çekmedi. Ona ölüm çeşitli zamanlarda, çeşitli yerlerde, çeşitli biçimlerde yaklaştı: Dağ doruklarında, aç susuz çöllerde... Ama yaşamaya olan tutkusunu yitirmedi, güçlükler karşısında çökmedi.

Saint-Exupéry'nin içine düştüğü çapraşıklıklar, açmazlar sorundan çok dilemma (ikilem) sözcüğüyle tanımlanabilir. Bu ikilemler 1930-1950 arası yazarlarının çoğunda, özellikle Saint-Exupéry'de rastlanan bir tavidir.

Saint-Exupéry'nin ününün Fransa sınırlarını aştığını söylemiştik. Bir romanı Kuzey Amerika'da best-seller oldu. Yurttaşları ve diğer ülkedeki okurları onun yazış biçimini çok beğeniyorlar ve geleneksel romanı yenilediğini söylüyorlardı.

Geleneksel romanın kurallarıyla yazan Saint-Exupéry'nin klasik bir anlatımı vardır. Dili zengin ve şiirlidir. Bu anlatımından ötürü de birçok eleştirmen ve inceleiyici onu düzyazı şairi olarak betimlerler (tasvir ederler). Eserlerinde şu temel duyguların baskın çıktığını ortaya sürebiliriz: Görev bilinci, sorumluluk duygusu, alinyazısı karşısında yiğit bir tavır, insanların kardeşliğini ilan eden bir davranış, yeryüzünde insanların birbirini dostça anlamaları gereği. Aslında dünya onun için uzayda kaybolmuş bir gezegenden ibarettir. Öyleyse savaşların, kıyımların ne gereği var?

Saint-Exupéry’de yaşamının dolaysız deneyini görürsünüz. İnce bir dil üstünde parıldayan, ama buna karşılık soyutlamaya da pek gitmeyen bir edebiyat. Kendi gerçeğini evrensel plana da taşıyabilmiştir.

İlk eseri *Güney Postası*, André Gide’in dikkatini çekmişti. İkinci kitabı olan *Gece Uçuşu*’na da önsözü o yazdı. Camus’dan, Sartre’dan, Malraux’dan da önce en çok satan yazar oldu.

İlk romanları çok güç bir meslek olan pilotluk üstüne yapılmış bazı düzenli röportajlar havasını taşımaktaydı. Hem sözcüklere hem de kendi yaşamına söz geçiren bir ustaydı. Bir pilot olarak çağının bütün çalkantılarında bulundu. İspanya İç Savaşı sırasında işlenen cinayetlere isyan etti.

Saint-Exupéry’nin dünya görüşü son derece bireyci ve aristokratik öğeler (unsurlar) taşır. Gene de İspanya İç Savaşı’nda yoksulların, küçük insanların, Cumhuriyetçilerin yanını tutmuştur. İnsan olmanın vazgeçilmez onurunu ve o onurun gerektirdiği her şeyi korur ve savunurdu. O, aklın yazarı olmaktan çok yüreğin yazarı olarak anılacaktır. Hiçbir zaman bir tez yazarı olmamıştır. Ona göre, bir şeyin gerçeği kendini kolaycacak ele vermez, çünkü mantığın, aklın kontrolünden kaçma eğilimindedir. Hayatı parça parça değil, bütünüyle ele almak zorunluğuydu.

Saint-Exupéry, eylemin ahlakını kurma yolunu seçmiştir. Özgürlük anlayışını da kendi bulduğu yeni temeller üstünde kurmak ister. “Geleceği kurmak, bugünü kurmakla mümkündür” der.

Bir rastlantıyla kendi yaşamı gibi sonuçlanan *Küçük Prenses*’te çok açık bir biçimde görüleceği gibi yazar bir çocukluk özlemi içindedir. Yeniden bulmuştur sanki çocukluk duygularını. Bunu onun dünya ve evren karşısında takındığı kardeşçi tavrın olağan bir sonucu olarak karşılamak gerekir.